

RECENZJE – COMPTES-RENDUS CRITIQUES – REVIEWS

„TURYZM” 1997, t. 7, z. 2

ANTONI JACKOWSKI, 1996, *JASNA GÓRA – MIĘDZYNARODOWE CENTRUM RUCHU PIELGRZYMKOWEGO*, „EDUCATOR”, ss. 64.

Pielgrzymki, będące jedną z najstarszych form migracji turystycznych, stanowią bardzo powszechną formę wyznawania wiary we wszystkich niemal religiach świata. W Polsce szacuje się, że w migracjach pielgrzymkowych uczestniczy 5–7 mln osób rocznie, a więc ponad 15% ludności. Dane te pozwalają zaliczyć Polskę do państw o wyjątkowo rozwiniętej aktywności pielgrzymkowej.

Rosnąca rola pielgrzymek w Polsce przyczyniła się do powołania dwuletniego Podyplomowego Studium Pielgrzymki i Turystyki Religijnej. Inicjatorami Studium byli: Wyższa Szkoła Języków Obcych i Ekonomii w Częstochowie, zakon oo. Paulinów oraz Instytut Geografii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Celem szkoły jest kształcenie organizatorów i przewodników pielgrzymek, pracowników biur podróży, a także wyspecjalizowanych w tej dziedzinie pracowników placówek samorządowych oraz administracji publicznej.

Praca Antoniego Jackowskiego jest pierwszym skryptem z planowanej serii, związanej z Podyplomowym Studium Pielgrzymki. Adresowana jest ona nie tylko do osób profesjonalnie zajmujących się problematyką pielgrzymek, ale także do pątników licznie odwiedzających sanktuaria zarówno polskie, jak i zagraniczne. Celem pracy jest przedstawienie ośrodka jasnogórskiego jako jednego z największych centrów kultu religijnego na świecie.

Omawiany skrypt, nie licząc wprowadzenia, składa się z siedmiu rozdziałów. Pierwszy z nich poświęcony jest tradycjom pielgrzymkowym Jasnej Góry i Częstochowy. Przedstawiona tu historia ośrodka jasnogórskiego i cudownego obrazu Matki Bożej została powiązana z dziejami państwa polskiego i rozwojem samego miasta. To wszystko sprawia, że treść jest interesująca nie tylko dla specjalistów, profesjonalnie zajmujących się tą problematyką, ale także dla przeciętnego czytelnika, pielgrzyma pragnącego poszerzyć wiedzę na ten temat. Cennym oraz interesującym uzupełnieniem tego rozdziału są wplecione w tekst fragmenty kilku starych utworów Grzegorza z Sambora, Wespazjana H. Kochowskiego i innych. Sławia one Jasną Górę wraz z kultem Czarnej Madonny i są poświęceniem ich znaczenia już we wcześniejszych wiekach.

Drugi rozdział poświęcony jest współczesnemu ruchowi pielgrzymkowemu. Prezentowane są materiały uzyskane na podstawie badań w klasztorze jasno-

górkim oraz od organizatorów pielgrzymek. Z tego dużego nagromadzenia danych można m.in. wywnioskować, jakie jest natężenie ruchu pielgrzymkowego, sezonowość, pochodzenie pielgrzymów oraz ich struktura wiekowa i społeczna. W dalszej części tego rozdziału A. Jackowski poświęca dużo uwagi pielgrzymkom pieszym, ze względu na ich ogromną rolę integracyjną. Szczególnie interesujące wydaje się przedstawienie istniejących szlaków wędrówek religijnych w Polsce. Przy ich wyznaczaniu zwraca się uwagę, by przebiegały one przez miejscowości związane z ośrodkami kultu religijnego. Cennym wydaje się również postulowanie autora o odpowiednie zagospodarowanie tych szlaków w bazę noclegową, żywieniową itd. Pozostałym rodzajom pielgrzymek autor nie poświęca już tyle uwagi. Niemniej warto odnotować, że jeden z podrzdziałów przeznaczony został wyłącznie przybliżeniu Światowego Dnia Młodzieży, który odbył się w Częstochowie w sierpniu 1991 r. Było to bardzo ważne wydarzenie w dziejach klasztoru i miasta. Według autora w samych tylko pieszych pielgrzymkach uczestniczyło wówczas ok. 380 tys. pątników, a więc znacznie więcej niż w „normalnym” roku (150–200 tys.).

Rozdział trzeci dotyczy infrastruktury turystycznej Częstochowy. Na podstawie obliczonego współczynnika liczby łóżek na 1000 mieszkańców, autor obnaża cały niedostatek bazy noclegowej tego jednego z najważniejszych międzynarodowych ośrodków kultu religijnego. Porównanie wartości wskaźnika z innymi ważnymi ośrodkami pielgrzymkowymi świata, np. Lourdes, Fatimą, jeszcze bardziej utwierdza w przekonaniu, że zagospodarowanie Częstochowy nie jest dostateczne.

Kolejne dwa rozdziały autor poświęcił peregrynacji kopii obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej oraz transferu Jej kultu na świecie. Wędrówkę wizerunku Czarnej Madonny zaliczono tutaj do wyjątkowych w skali międzynarodowej zarówno ze względu na długość nawiedzeń (pierwsze trwało aż 23 lata), jak też roli w integracji naszego społeczeństwa w okresie komunizmu. Translokacja, natomiast, poza granice Polski kultu Matki Boskiej Częstochowskiej świadczy zdaniem autora o randze miasta, które pod tym względem ustępuje jedynie Lourdes i Fatimie.

Ostatnie dwa rozdziały są niejako podsumowaniem. Autor słusznie zauważa, że pielgrzymowanie na Jasną Górę będzie z każdym rokiem wzrastać. Dlatego też należy zadbać o poprawę stanu zagospodarowania turystycznego oraz polepszenie dostępności komunikacyjnej. Autor postuluje, by uruchomić również komunikację lotniczą z tym miastem.

Praca jest bogato ilustrowana wykresami i mapami. Wśród wykresów przeważają słupkowe, przedstawiające ruch pielgrzymkowy na Jasną Górę, jak i do innych ośrodków kultu religijnego poza granicami Polski. Pozostałą część stanowią mapy prezentujące m.in. główne szlaki i kierunki pielgrzymek do Częstochowy oraz kierunki translokacji kultu Matki Boskiej w Europie i poza nią.

Uzupełnieniem pracy są także cztery fotografie przedstawiające: Obraz Matki Bożej, klasztor oo. Paulinów oraz pielgrzymów na szlaku.

Podsumowując pierwszy opublikowany skrypt związany z Podyplomowym Studium Pielgrzymki, stwierdzić należy, iż jest on niewątpliwie pozycją bardzo cenną, która z pewnością wzbudzi zainteresowanie wśród szerszego grona czytelników.

Mgr Krzysztof Grzelak
Studium Doktoranckie Geografii
Uniwersytet Łódzki
al. Kościuszki 21
90-480 Łódź

Wpłynęło:
14 marca 1997 r.

JAROSLAV KUBEC, JOZEF PODZIMEK, 1996, *VODNI CESTY SVĚTA*, „AVENTINUM” s.r.o., PRAHA, ss. 492.

Nowością słowackiego i czeskiego rynku wydawniczego jest publikacja za-tytułowana *Drogi wodne świata*. Książka wzbudza duże zainteresowanie czytelników swą niewątpliwą indywidualnością. Zewnętrznie zwraca uwagę już swoim formatem A-2, bardzo dobrą jakościowo oprawą (imitacja skóry) oraz doskonałym drukiem. Jednakże dla specjalistów najistotniejszym jest podejście czeskich autorów przy opracowywaniu problematyki transportu wodnego na świecie. Bardzo dobrze scharakteryzował tę pracę prezes czeskiego PenClub-u, Jiří Stránský, który napisał: „Kto był już we Francji i zna piękno kanałów we francuskim krajobrazie [...] zawsze będzie przeciwny hałasowi przy budowie dróg wodnych”.

Książka posiada 542 kolorowe fotografie, 533 mapy i rysunki oraz bardzo bogatą część opisową. Jej treść została podzielona na czternaście rozdziałów: 1. Początki transportu wodnego; 2. Współczesne drogi wodne; 3. Woda nie płynie pod górę; 4. Jednolitość i różnorodność dróg wodnych; 5. Jaka jest przyszłość dróg wodnych? 6. Na poziomie wody rzek i kanałów; 7. Anglia – kolebka nowoczesnych dróg wodnych; 8. O drogach wodnych Francji, Belgii, Holandii – i również o przezorności Pana Freycienta; 9. W sercu Europy; 10. W krajach fiordów i jezior; 11. „Mamusia Wołga”; 12. Drogi wodne w nowym świecie; 13. Przeciwnieństwa Dalekiego Wschodu; 14. Wodne drogi możemy znaleźć wszędzie.